

Μάθημα 16 Η τελευταία μάχη του Καίσαρα στη Γαλατία

Nostri, postquam pila in hostes miserunt, gladiis rem gerunt. Repente post tergum equitatus cernitur; cohortes appropinquant; hostes terga vertunt ac fugiunt; eis equites occurrunt. Fit magna caedes. Sedulius, dux et princeps Lemovicum, occiditur; dux Arvernorum vivus in fugā comprehenditur; signa militaria LXXIII (septuaginta quattuor) ad Caesarem referuntur; magnus numerus hostium capitur atque interficitur; reliqui ex fugā in civitates discedunt. Postero die ad Caesarem legati mittuntur. Caesar iubet arma tradi ac principes produci. Ipse pro castris consedit; eo duces producuntur. Vercingetorix deditur, arma proiciuntur.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Οι δικοί μας, αφού έριξαν τα ακόντια στους εχθρούς, μάχονται με τα ξίφη. Ξαφνικά στα νώτα (τους) διακρίνεται το ιππικό· οι κοόρτες πλησιάζουν· οι εχθροί στρέφουν τα νώτα (τους) και τρέπονται σε φυγή· τους επιτίθενται οι ιππείς. Γίνεται μεγάλη σφαγή. Ο Σεδούλιος, ο στρατηγός και ηγεμόνας των Λεμοβίκων, σκοτώνεται· ο στρατηγός των Αρβέρνων συλλαμβάνεται ζωντανός κατά τη διάρκεια της φυγής· 74 (εβδομήντα τέσσερις) στρατιωτικές σημαίες (ή λάβαρα) παραδίδονται στον Καίσαρα· μεγάλος αριθμός εχθρών συλλαμβάνεται και φονεύεται· οι υπόλοιποι μετά τη φυγή (δια)σκορπίζονται στις χώρες τους. Την επόμενη μέρα στέλνονται πρεσβευτές στον Καίσαρα. Ο Καίσαρας διατάζει να παραδοθούν τα όπλα και οι ηγεμόνες να οδηγηθούν μπροστά του. Ο ίδιος πήρε θέση μπροστά στο στρατόπεδο· εκεί οδηγούνται οι στρατηγοί. Ο Βερκιγγετόριγας παραδίνεται, τα όπλα κατατίθενται.

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ XVI

1. **Fit:** Το ρήμα *fio, factus sum, fieri* ανήκει στα ανώμαλα ρήματα, του οποίου οι τύποι, που χρησιμοποιούν το θέμα του ενεστώτα (*fi-*), σχηματίζονται σύμφωνα με την δ΄ συζυγία, εκτός από την υποτακτική του παρατατικού και το απαρέμφατο του ενεστώτα που σχηματίζονται σύμφωνα με την γ΄ συζυγία. Σύμφωνα με τη σχολική γραμματική της Λατινικής (§97) αντί του *facior* χρησιμοποιείται το *fio* ως παθητικό του *facio*. Όταν όμως το *facio* είναι σύνθετο, τότε σχηματίζει κανονικά την παθητική φωνή του (*interficio>interficior*).

2. **Sedulius**: πρόκειται για υπερδισύλλαβο ουσιαστικό σε -ius, κύριο όνομα της β' κλίσης. Τα κύρια ονόματα σε -ius, γνήσια Λατινικά, όπως το Sedulius, σχηματίζουν την κλητική του ενικού σε -i αντί -ie (με συναίρεση του -ie σε -i): Seduli. Στη γενική ενικού του ουσιαστικού Sedulius συναίρει την κατάληξη -ii σε -i, όπως όλα τα υπερδισύλλαβα δευτερόκλιτα ονόματα σε -ius (και -ium).
3. **occurro**: (<ob + curro = τρέχω). Το ρήμα occurro, occurri (και occucurri), occursum, occurrere, 3 + δοτ. (λόγω της πρόθεσης ob) =επιτίθεμαι.
4. **magnus**: Το επίθετο magnus, magna, magnum σχηματίζει ανώμαλα παραθετικά. Συγκεκριμένα ο συγκριτικός βαθμός είναι **maior, maior, maius** και ο υπερθετικός **maximus, maxima, maximum**.
5. **cernitur**: ως μετοχή παρακειμένου της μέσης φωνής του ρήματος cerno χρησιμοποιείται η μετοχή conspectus, -a, -um του συνωνύμου (με το cerno) ρήματος conspicio.
6. **eo**: εδώ είναι επίρρημα και σημαίνει εκεί.
7. **interficitur**: πρόκειται για το ρήμα facio σύνθετο με πρόθεση. Τα σύνθετα ρήματα του facio στο β' ενικό προστακτικής ενεστώτα ενεργητικής φωνής λήγουν κανονικά σε -e = **interfice**.
8. **referuntur**: fero, tuli, latum, ferre σύνθετο με πρόθεση. Οι τύποι του ρήματος, που σχηματίζονται από το θέμα του ενεστώτα (fer-), συγκόπτονται α) το συνδετικό φωνήεν i μπροστά από το s και t των καταλήξεων και β) το συνδετικό φωνήεν ě, όταν το ακολουθεί r. (σχολική γραμματική §96).
9. **Postero**: Το επίθετο στον υπερθετικό βαθμό ανήκει στα abundantia (πβ. § 42, 2) δηλ. έχει δύο τύπους: **postremus, postrema, postremum & postumus, postuma, postumum**. Ο συγκριτικός βαθμός: **posterior, posterior, posterius**

ΛΕΞΙΛΟΓΙΟ

Ουσιαστικά

Α' κλίση

Θηλυκά

fuga, -ae = η φυγή

Β' κλίση

Αρσενικά

Arverni, -orum (δεν έχει ενικό)

gladius, -ii= το ξίφος

legatus, -i= ο πρεσβευτής, ο απεσταλμένος.

numerus, -i= ο αριθμός

Sedulius, -ii, -i (δεν έχει πληθυντικό)

Ουδέτερα

arma, -orum (δεν έχει ενικό) = τα όπλα

castra- orum (ετερόσημο) = το στρατόπεδο. [Στον ενικ. αριθμό: castrum, castrī = το φρούριο]

pilum, -i= το ακόντιο

signum, -i= το λάβαρο, η σημαία.

tergum,- i= η πλάτη, τα νώτα

Γ' κλίση

Αρσενικά

Caesar, Caesaris (δεν έχει πληθυντικό)

dux- duces= ο αρχηγός, ο στρατηγός

eques, equitis= ο ιππέας

hostis, -is= ο εχθρός

Lemovices, Lemovicum (δεν έχει ενικό)

princeps, principis= ο ηγεμόνας

Vercingetorix, Vercingetorigis (δεν έχει πληθυντικό)

Θηλυκά

caedes, -is= η σφαγή

cohors, cohortis= η κοόρτη

civitas, civitatis= η πολιτεία· εδώ: η επικράτεια. [Γενική πληθ.: civitatum & civitatum.]

Δ' κλίση

Αρσενικά

equitatus, -us= το ιππικό.

Ε' κλίση

Αρσενικά

dies, diei=η ημέρα

Θηλυκά

res, rei= το πράγμα

Παραθετικά Επιθέτων

Β' κλίση

magnus, -a, -um / maior, -ior, -ius / maximus, -a, -um

posterus, -a, -um / posterior, -ior, -ius / postremus, -a, -um/ postumus, -a, -um

reliquus, -a, -um / - / -

septuaginta quattuor / - / -

vivus, -a, -um / (vivor, -ior, -ius) / (vivissimus, -a,-um)

Γ' κλίση

militaris, -is, -e / - / -

Αντωνυμίες

noster, nostra, nostrum κτητική
 is, ea, id δεικτική
 ipse, ipsa, ipsum δεικτική (ως οριστική)

Ρήματα

A Συζυγία

appropinquo, appropinquavi, appropinquatum, appropinquare (1) = πλησιάζω.

B Συζυγία

iubeo, iussi, iussum, iubere (2) = διατάζω.

Γ Συζυγία

mitto, misi, missum, mittere (3) = στέλνω· εδώ: ρίχνω.

gero, gessi, gestum, gerere (3) = κάνω, διεξάγω.

cerno, crevi, cretum, cernere (3)=διακρίνω.

conspicio, conspexi, conspectum, conspicerere (3, 15 σε -io) = καθορώ, παρατηρώ.]

verto, verti, versum, vertere (3) = στρέφω

fugio, fugi, fugitum, fugere (3, 15 σε -io) = φεύγω, τρέπομαι σε φυγή.

occurro, occurri & occucurri, occursum, occurrere (3) (+ δοτική) = επιτίθεμαι.

ρήμ. fio, factus sum, fieri = γίνομαι

occido, occidi, occisum, occidere (3) = σκοτώνω.

Comprehendo & comprehendo, comprehendi, comprehensum, comprehendere (3) = συλλαμβάνω

refero, ret(t)uli, relatum, referre (3) = παραδίδω.

capio, cepi, captum, capere (3, 15 σε -io) = πιάνω· εδώ: αιχμαλωτίζω.

interficio, interfeci, interfectum, interficere (3, 15 σε -io) = σκοτώνω

discedo, discessi, discessum, discedere (3) = αποχωρώ· εδώ: διασκορπίζομαι.

produco, produxi, productum, producere (3) = οδηγώ μπροστά.

consido, consedi, consessum, considerare (3) = παίρνω θέση

produco, produxi productum, producere (3) = οδηγώ μπροστά. [β' πρόσ. ενικ. προστακτικής ενεστώτα ενεργ. φων.: produc.]

dedo, dedidi, deditum, dedere (3) = παραδίδω

proicio, proieci, proiectum, proiecere (3, 15 σε -io) = ρίχνω, πετάω κάτω· εδώ: καταθέτω

Λατινικά Ενότητα 17
Φόβος μπροστά στο άγνωστο

Magnus timor exercitum occupāvit ex vocibus Gallōrum ac mercatōrum, qui Germānos ingenti magnitudine corporum et incredibili virtūte esse praedicābant. Alius aliā de causā discedere cupiēbat. Nonnulli pudōre adducti remanēbant. Hi neque vultum fingere neque lacrimas tenēre poterant; abditi in tabernaculis aut suum fatum querebantur aut cum familiaribus suis commūne periculum miserabantur. Totis castris testamenta obsignabantur. Horum vocibus ac timōre paulātīm etiam ii, qui rei militaris perīti habebantur, perturbabantur.

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Μεγάλος φόβος έπιασε (ή κατέλαβε) το στράτευμα από τις διαδόσεις των Γαλατών και των εμπόρων, οι οποίοι διακήρυτταν (ή διαλαλούσαν) ότι οι Γερμανοί ήταν φοβερής σωματικής διάπλασης και απίστευτης ανδρείας (ή είχαν φοβερή σωματική διάπλαση και απίστευτη ανδρεία). Άλλοι (από τους Ρωμαίους) ήθελαν να φύγουν προβάλλοντας ο καθένας και μια δικαιολογία). Μερικοί παρασυρμένοι (ή σπρωγμένοι) από ντροπή (παρ)έμεναν. Αυτοί δεν μπορούσαν ούτε να προσποιηθούν ούτε να (συγ)κρατήσουν τα δάκρυά τους· κρυμμένοι στις σκηνές (τους) είτε παραπονούνταν για τη μοίρα τους (ή έκλαιγαν τη μοίρα τους) είτε θρηνούσαν για τον κοινό κίνδυνο μαζί με τους φίλους τους. Σε όλο το στρατόπεδο υπογράφονταν και σφραγίζονταν (ή υπέγραφαν και σφράγιζαν) διαθήκες (ή έγγραφαν τις διαθήκες τους). Από τις διαδόσεις τους και τον φόβο τους ταραζόνταν σιγά-σιγά ακόμη και αυτοί που θεωρούνταν έμπειροι στα στρατιωτικά πράγματα(ζητήματα).

ΕΠΙΣΗΜΑΝΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΟΥ ΚΕΙΜΕΝΟΥ XVI

1. Το εξωτερικό αναγκαστικό αίτιο μπορεί να δηλωθεί με:
 - ob, per, propter + αιτιατική (propter sapientiam-4)
 - de, ex, a(b) + (κυρίως) αφαιρετική (ex vocibus, de causa-17)
 - απλή αφαιρετική (stupet forma puellae-3)
2. **ingenti magnitudine / incredibili virtute:** η (οργανική) αφαιρετική της ιδιότητας συνοδεύεται πάντοτε από επιθετικό προσδιορισμό και, όταν βρίσκεται δίπλα σε συνδετικό ρήμα, λειτουργεί ως αφαιρετική κατηγορηματική της ιδιότητας.